

Наша СЛОВА

Не пакідайце ж мовы нашай беларускай, каб не ўмёрлі!

ФРАНЦІШАК БАГУШЭВІЧ

Газета выходзіць з сакавіка 1990 года

№ 18 (1013) 4 ТРАЎНЯ 2011 г.

Падтрымаем “Народную волю” і “Нашу ніву”

Зварот Сакратарыяту ГА “ТБМ імя Ф. Скарыны”

ГА “Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны” занепакоена сітуацыяй вакол газет “Народная воля” і “Наша ніва”. Мы перакананы, што ў рэдакцыі гэтых СМІ працуюць кваліфікаваныя журналісты, якія добра ведаюць гісторыю свайго беларускага народа, а таксама імкнуцца асвятляць няпростыя пытанні сучаснага жыцця нашай краіны. Сваімі публікацыямі, часам даволі вострымі, яны спрыяюць выхаванню ў чытачоў неабыхавага стаўлення да культуры Беларусі, адказнасці за лёс мовы, краіны. Мы лічым, што судовы пераслед гэтых газет пярэчыць дзяржаўным інтарэсам, парушае правы падпісчыкаў і чытачоў, значна пагаршае міжнародны імідж нашай краіны.

Мы звяртаемся да Вышэйшага гаспадарчага суда Рэспублікі Беларусь з заклікам спыніць недарэчны працэс і даць магчымасць журналістам выконваць свой прафесійны абавязак. Упэўнены, што такі крок засведчыць прафесіяналізм суддзяў, павысіць давер да органаў улады сярод насельніцтва Беларусі.

Мы звяртаемся таксама да ўсіх грамадзян нашай краіны аказаць падтрымку беларускім выданням, якія на сваіх старонках нясуць чытачам праўдзівую інфармацыю пра гісторыю і сучаснае развіццё нашай радзімы і замежных краін.

Забяспечым беларускім дзецям навучанне і выхаванне па-беларуску

Зварот Сакратарыяту ГА “ТБМ імя Ф. Скарыны”

Пачынаючы з 1959 года, на Беларусі мэтанкіравана зачыняліся беларускамоўныя ўстановы адукацыі ўсіх узроўняў, нават беларускую літаратуру ў сталічных школах часам выкладалі па-руску. Сітуацыя пачала мяняцца да лепшага толькі ў перыяд з 1990 па 1995 гады, калі большасць першакласнікаў у краіне пачала навучацца па-беларуску.

Аднак пасля рэферэндуму 1996 г. і адпаведных зменаў у Канстытуцыі і Законе аб мовах сістэма бесперапыннай беларускамоўнай адукацыі ў Беларусі прыйшла ў заняпад. Зараз у краіне амаль адсутнічаюць беларускамоўныя дзіцячыя садкі, а колькасць вучняў, што навучаецца на мове тытульнай нацыі, скарацілася да 18%. Раней гарадскія дзеці вучыліся роднай мове на вёсцы ў сваіх бабуль і дзядоў. Аднак цяпер вёска вымірае, а ў горадзе далёка не кожны дзед ці бабуля валодае мовай продкаў.

Таму ТБМ прапануе стварыць Усебеларускі бацькоўскі камітэт трох узроўняў з мэтай забеспячэння навучання сваіх дзяцей па-беларуску. Спачатку маладыя бацькі аб’ядноўваюцца з мэтай выхавання сваіх дзяцей па-беларуску ў дзіцячых садках, потым — для навучання ў школе, а калі дзеці дойдуча да 10–11 класа, паўстане неабходнасць адкрыцця беларускамоўных плыняў і груп у ВНУ. 8 красавіка быў створаны Менскі гарадскі бацькоўскі камітэт з бацькоў Фрунзенскага раёна горада. Зараз да іх далучаюцца бацькі з іншых раёнаў.

Мы заклікаем стварыць такія камітэты ў іншых гарадах, а потым аб’яднаць іх у адзіную структуру з адпаведным узроўнем каардынацыі і банкам звестак.

Ахвотныя далучыцца могуць скантактавацца з Сакратарыятам ТБМ па электроннай пошце siadziba@gmail.com, па тэлефоне (017)-284-85-11 (у будзённых дні з 17 да 19 гадзін).

Заклікаем усіх ахвотных да агульнай працы па рэальным пашырэнні ўжывання беларускай мовы.

Сакратарыят ТБМ

29.04.2011 г.

Кіраўніцтва і актывісты ТБМ далучыліся да абароны сядзібы БНФ

Сотня грамадскіх лідараў падпісала зварот з заклікам абараніць управу Партыі БНФ. «Сядзіба на Машэрава, 8 — асаблівае месца ў найноўшай гісторыі Беларусі. Ад 1992 году яго арандуе Беларускі Народны Фронт, але так сталася, што цяпер гэты офіс мае значэнне не для асобнай партыі, а для цэлага грамад-

ства. Пытанне з офісам на Машэрава, 8 выходзіць за межы спрэчкі гаспадарчых суб’ектаў. З высяленнем офісу ЖРЭА ліквідуе своеасаблівы востраў беларускасці, на якім ішла актыўная грамадская і культурная дзейнасць... Гэта публічная прастора, дзе бытуе жывая беларуская мова. Гэта месца, дзе людзі натуральна набываюць досвед маўлення па-беларуску — крытычна важны для захавання мовы. Адначасова, гэта месца, дзе фармуецца грамадзянская супольнасць Беларусі... Без такога месца наша свабода і наша культура пацярпяць» — напісана ў звароце, копія якога на-

кіраваная кіраўніку Менгарвыканкама Мікалаю Ладучку і выканальніку абавязкаў начальніка ЖРЭА Савецкага раёна Менска Алегу Самуйліку.

Сярод іншых зварот падпісалі: Алег Трусаў, старшыня ТБМ; сябры Рады ТБМ: Ра-дзім Гарэцкі, Ніл Гілевіч, Уладзімір Арлоў, Алена Макоўская, Генадзь Бураўкін, Алесь Марачкін і інш.

«У свой час моладзь абараніла народны мемарыял Курапаты ад апаганвання. Хто мае гонар грамадзяніна — далучайцеся гэтакаса да абароны ўправы», — заклікаюць падпісантаў.

Наш кар.

250 гадоў з дня нараджэння Станіслава Юндзіла

Станіслаў Банифаны ЮНДЗІЛ (6 траўня 1761, вёска Ясянцы Лідскага павету — 15 красавіка 1847) — прыродазнавец, батанік. Доктар філасофіі (1798) і тэалогіі (1800), сябар шматлікіх навуковых таварыстваў.

Станіслаў Юндзіл — адзін з першых даследнікаў расліннага і жывёльнага свету Беларусі; будучы тэалагам, у ліку першых тлумачыў працэсы жыцця з матэрыялістычных пазіцыяў.

Прадстаўнік шляхецкага роду Юндзілаў гербу «Лебедзь», сын Бенедыкта і Ружы з Даўгяляў.

Пачатковую адукацыю атрымаў у бацькоўскім доме. Уступіў у ордэн піяраў, навучаўся ў піярскіх калегіюмах у Лідзе, Шчучыне, Любяшове і Расейнах. Працягваў адукацыю ў Віленскай акадэміі, дзе яму давялося слухаць лекцыі вядомага французскага навукоўца, біёлага і лекара Жана Эмануэля Жылібэра, які першым распачаў сістэматычнае вывучэнне флоры і фаўны Вялікага Княства Літоўскага. У 1781—1782 Э. Жылібэр вы-

даў 5-томную працу «Флора Літвы», да якой С. Юндзіл неаднойчы звяртаўся ў сваіх даследаваннях.

У 1785 перасяліўся ў Шчучын, дзе ўзначаліў мясцовую піярскую школу. Увёў тамака курс батанікі і заклаў батанічны садок, упершыню ў сваім жыцці пачаў ствараць навуковы гербар мясцовай флоры. У выніку рэформаў, праведзеных С. Юндзілам, Шчучынская школа зрабілася адной з найлепшых піярскіх школаў. Пазней перабраўся ў Вільню, дзе выкладаў ў мясцовай піярскай школе логіку і метафізіку.

Аўтар працаў у галінах батанікі, заалогіі, мінералогіі, геалогіі, ветэрынарыі, сельскай гаспадаркі. За кнігі «Апісанне раслінаў у правінцыі ВКЛ...» (1791) і «Пра салёныя крыніцы і стакліскую соль» (1792) кароль і вялікі князь Станіслаў Аўгуст Панятоўскі ўзнагародзіў С. Юндзіла залатымі медалямі «Merentibus» (быў першым, каго ўзнагародзілі гэтым медалём).

У 1799 выдаў кнігу, карысную не толькі для ама-

тараў батанікі, але і для эканомікі: «Прыкладная батаніка, ці звесткі пра ўласцівасці і ўжытак раслінаў у гандлі, эканоміцы, рукадзеллі, пра іх радзіму, размнажэнне і догляд». Выдаў кнігу «Дысертацыя пра саранчу і спосабы яе знішчэння».

У 1804—1805 у Варшаве выйшлі «Асновы батанікі» ў 2-х частках (2-е выданне ў 1818, 3-е — у 1829), а ў 1807 — «Кароткі курс заалогіі» ў 4-х частках (2-е выданне — 1827). Гэтая праца ўжывалася ў якасці падручніка ўва ўсіх школах, падпарадкаваных Віленскаму ўніверсітэту, а таксама ў Варшаўскім герцагстве.

80 гадоў з дня нараджэння Алега Лойкі

Антаніну, сына Паўла і ўнукаў Віталія, Алега і Надзею.

Дэбютаваў вершамі ў 1943 («Баранавіцкая газета»). Аўтар зборнікаў паэзіі «На юначым шляху» (1959), «Задумныя пералескі» (1961), «Дарогі і летуценні» (1963), «Блакiтнае азерца» (вершы і паэмы, 1965), «Каб не плакалі кані» (1967), «Дзіва-сіл» (1969), «Калі ў дарозе ты...» (выбранае, 1971), «Шчырасць» (1973), «Пачуцці» (вершы і паэма, 1976), «Лінія жыцця» (1978), «Скрыжалі» (выбранае, 1981), «Няроўныя даты» (1983), «Грайна» (1986), «Пралескі ў акопах» (1987), «Балады вайны і міру» (1989), «Талая вясна» (вершы і паэмы, 1990). Для дзяцей выйшлі кніжкі вершаў «Як Тоня рэха шукала» (1962), «Карагод дзівосных прыгод» (1966), «Каля млына» (1972), «Дзе хто начуе?» (1977), «Пра дзеда Аяя і бабу Оёй» (1984). Напісаў раманы-эсэ «Як агонь, як вада» (1984) і «Францыск

Скарына, або Сонца маладзіковае» (1990), аповесць «Скарына на Градчанах» (1990), сцэнарыі дакументальнага фільма «Максім Багдановіч» (зняты ў 1990). Аўтар 100 кніг, апошняя прыжыццёвая выйшла ў 2003.

Пераклаў на беларускую мову кніжку выбраных твораў П. Верлена («У месяцавым ззянні» (1974), І. В. Гётэ «Спатканне і ростань» (1981), асобныя творы рускіх, украінскіх, літоўскіх, латышскіх, польскіх і іншых паэтаў. Перакладчык і ўкладальнік 2-томнай анталогіі польскай паэзіі «Ад Буга да Віслы», куды ўвайшлі вершы 180 паэтаў.

Выступаў як крытык і літаратуразнавец. Выдаў манаграфіі «Адам Міцкевіч і беларуская літаратура» і інш.

Узнагароджаны ордэнам Дружбы народаў, медалём Францыска Скарыны, польскім медалём «Заслужаны перад польскай літаратурай», інш. медалямі. Лаўрэат Дзяржаўнай прэміі БССР імя Якуба Коласа (1990) за раманы-эсэ «Францыск Скарына, або Сонца маладзіковае».

ISSN 2073-7033

ВАСІЛЮ ЯКАВЕНКУ - 75

Ліст у рэдакцыю
«Нашага слова»
з выпадку
юбілейнае даты
пісьменніка
Васіля Якавенкі.

З ласкі рэдакцыі «Нашага слова» прылюдна звяртаюся да юбіляра:

Дружа, сакурснік па БДУ, ведаю цябе з 1961 года. Ты чалавек удумлівы, працавіты, урэністы, за што возьмешся, стараешся даводзіць да ладу, да выніковага і лагічнага канца.

Не люблю я пісаць водгукі, рэцэнзіі, казаў табе, і паўтараю зноў. Але тады пераадолеў сябе. Таму знайдзі сярод водгукаў на свае творы мой ліст, напісаны ў лістападзе 2007 года, калі я хадзіў пад уражаннем ад рамана-трылогіі «Пакутны век» (у першым выданні), ён хораша пах яшчэ друкарскімі фарбамі. Цяпер я паўтараю сказанае ў пісьме.

Твой раман «Пакутны век» мне моцна спадабаўся. Так што — нават пішу. Вартага ў рамане мноства. Перакажу асноўнае.

Першае:

А. Шырыня ахопу падзеяў. Пераход з эпохі ў эпоху.

Б. Смелыя развагі за адзін бок і за другі, за бедных і багатых, за камуністаў і супраць. Малайчына!

В. Багата выкарыстаў невядомых дакументаў. Дзе іх раскапаў? Цікава.

Г. Ужыў плёму старабытных няўжытковых і выдатных беларускіх словаў: радзіна, гала (галай), вальчыць, ведамак, падмеўся, доўжыў...

Д. Карты (стар. 32 — 33), фота на форзацах — здорава!

Другое:

Прыцягваюць метафары, народныя параўнанні: дзеці — вусені на капусце, не ведаў, за што рукі зачэпіць, таўкач муку пакажа...

Трэцяе:

Дакладна, з розных бакоў выпісаны партрэты Радаслава Астроўскага, Вільгельма Кубэ, Рамана Скірмунта, не гаворачы ўжо асноўных герояў, як Пятро Рамановіч альбо Барыс Кім.

У маім лісце былі і некаторыя заўвагі; тут не пра іх размова. У прынцыпе кажучы галоўнае: раман мне да душы, ён варты самых высокіх адзнакаў.

Пан Бог узнагароджае чалавека за якоегэта зробленае, карае — за запланаванае і нявыкананае. Таму зычу не проста здароўя, а сілы і могі на чарговыя твае раманы ды іншыя творы!

Валер Санько,
пісьменнік, доктар
народнай медыцыны.

Васіль

Якавенка нарадзіўся 5 траўня 1936 г. у вёсцы Пажыхар былога Васілевіцкага, цяпер Светлагорскага раёна Гомельскай вобласці, у сялянскай сям'і. Вучыўся ў Васілевіцкай беларускай школе, у 1956 г. скончыў Беларускае індустрыяльна-тэхнікум па спецыяльнасці геалаг. Служыў у Групе саветскіх войскаў у Германіі (1956—1958). Працаваў майстрам па здабычы фрэзернага торфу на торфапрадпрыемстве «Васілевічы-2», тэхнікам, інжынерам у розных геалагічных партыях і праектных інстытутах рэспублікі, рэдактарам на Беларускай радыё. У 1966 г. завочна скончыў БДУ. У 1972—1977 — рэдактар аддзела навукі і мастацтва, потым аддзела нарыса і публіцыстыкі літаратурнага часопіса «Полымя». У 1977—1978 гг. — адказны сакратар праўлення Саюза кінематографістаў БССР. З 1990 г. — кіраўнік Беларускага сацыяльна-экалагічнага саюза «Чарнобыль». Заснавальнік і галоўны рэдактар газеты «НАБАТ» (1991—1996), сайта «МЫ — НАЦЫЯ!».

У 1977 годзе прыняты ў сябры Саюза пісьменнікаў БССР і СССР. Васіль Цімафеевіч Якавенка паказваў сябе ў сучаснай літаратуры як мастак самабытнага таленту, удумлівы і тонкі даследчык жыцця і характараў беларусаў. Яго публіцыстычныя і мастацкія творы вызначаюцца глыбокім зместам і нярэдка дакументальнай дакладнасцю, яны нясуць на сабе адзнаку суровай праўды жыцця, навізны і наватарства. Вяршыня яго творчага плёну — нацыянальны раман «Надлом», трылогія «Пакутны век», створаныя, па вызначэнні крытыкаў, у традыцыях лепшых узораў эпаса, як «Война і мир» Л. Талстога, «Тихий Дон» М. Шолохава.

У друку выступае з 1948 г. (газеты «Зорька», «Гомельская праўда»), з мастацка-публіцыстычнымі творамі — з 1962 г. (газета «Калгасная праўда»). Піша на беларускай і рускай мовах. Выдаў тры кнігі ў перакладзе на рускую мову. Лаўрэат альтэрнатыўнай Міжнароднай літаратурнай прэміі імя Ф. Нансена (1994).

Да гонару В. Якавенкі ў грамадскім жыцці належыць аднесці скасаванне ў 1988 г. грандыёзнага дзяржаўнага меліярацыйнага праекта абвалавання і выпрачлення рэчыва прыпяці, асушэння яе шырокай поймы, што магло б прывесці да ўтварэння пыльнай пустыні ў межах беларускага і ўкраінскага Палесся. У ходзе падрыхтаванай і праведзенай ім разам са сваімі папярэднікамі ў Доме літаратара навукова-практычнай канферэнцыі (з удзелам акадэмікаў, міністраў, спецыялістаў, пісьменнікаў, прадстаўнікоў навуковай і творчай эліты Беларусі і Украіны), дзе ён выступіў з дакладам «Ці ёсць у нас канцэпцыя гаспадарання?», разгарнуліся ў партыі і працяглыя спрэчкі; толькі пасля іх акадэмікі і міністры вымушаны былі прыняць бок апанентаў, што ў момант і засведчылі на паперы; з тых дзён работы на Палессі па неабгрунтаваным і шкодным праекце былі спынены.

Шмат энергіі і сіл пісьменнік аддаў праўдзіваму паказу і раскрыццю наступстваў Чарнобыльскай катастрофы, усталяванню галоснасці, азбараўленню хілых і слабых дзяцей, як за мяжой, так і ў супольным з японскімі партнёрамі санаторыі «Кюсю-на-Свіслачы», што месціўся ў сценах спорткомплекса «Стайкі» пад Менскам (1992—1996).

У апошнія гады, будучы каардынатарам грамадзянскай ініцыятывы «Інстытут нацыянальнай памяці», пісьменнік разам з аднадумцамі Л. Мараковым, У. Халіпам, І. Кузняцовым, Р. Гарэцкім, У. Рамановічам і іншымі папярэднікамі, сябрамі Года Памяці, засяродзіў сваю ўвагу на раскрыцці невядомых старонак сталінскіх рэпрэсій на Беларусі, рэдагаваў штомесячны грамадскі бюлетэнь «Рэха ГУЛАГу» (2007). Далей, абавязваючыся на вядомых беларускіх вучоных і творчых інтэлігенцыю, правёў шырокамаштабную акцыю за адраджэнне і развіццё беларускай мовы (2009), выступіў з шэрагам палымяных і вострых публіцыстычных артыкулаў па пытаннях захавання нацыянальнай беларускай спадчыны, актыўна прапагандуе і адстойвае этнакультурнае і нацыянальнае развіццё ў палітычным жыцці краіны.

Сакратарыят ТБМ, рэдакцыя «Нашага слова» шчыра вінуе ў падару Васіля з паважнай датай і зычачы плёну на ніве служэння Беларусчыне.

«КАКТЭЙЛЬ МОЛАТАВА»

На пачатку Вялікай Айчыннай вайны чырвонаармейцы часам знішчалі нямецкія танкі бутэлькамі з гаручай сумессю. Шкляная бутэлька, запоўненая бензінам з прымессю нейкіх таямнічых рэчываў, здольных пры загаранні развіваць найвысокую тэмпературу, затыкалася торкам з кнотам. Падпаленая і кінутая ў танк, яна разбівалася пры ўдары аб браню і выклікала вялізнае полымя, патушыць якое нельга было ні вадой, ні чым іншым.

Пісьменнік В. Хомчанка прыгадвае, як байцы яго ўзвода «падпальвалі танкі бутэлькамі з гаручай сумессю». У аповесці В. Быкава «Дажыць да святання» гаворыцца, як невялічкі атрад лейтэнанта Іваноўскага адпраўляецца ў нямецкі тыл, каб знішчыць варожую базу з боепрыпасамі; адзін з байцоў нясе на плячах мяшок з загорнутымі ў плавінне і анучы бутэлькамі з гаручай сумессю. Газета «Красная звезда» 22.XI.1941 года змясціла нарыс пра (насамрэч міфічны) падзвіг 28 гвардзейцаў-панфілаўцаў пад Масквой, на Валакаламскай шашы; вось урывак з нарыса: «Шемякин пригнулся, чтобы не оказаться раздавленным, схватил бутылку с горючей смесью и, когда вражеский танк перевалил через траншею, бросил. Прозвучал страшный взрыв, потом наступило беспмятство...»

У друку апошніх дзесяцігоддзяў гэты бутэлькі ўсё часцей называюцца выразам «кактэйль Молатава». Так, пра нядаўнюю барацьбу егіпцянаў з дыктатарскім рэжымам Мубарака паведамлялася: «На вуліцах Каіра з абодвух бакоў у ход пайшлі камяні і дубінкі, бутэлькі з «кактэйлем Молатава», а затым пачалася стрэльба». А пра адну трохі ранейшую падзею было такое паведамленне: «Піццёрскія анархісты нагадалі, што хваля рэпрэсій супраць анархістаў і

іншых сацыяльных актывістаў Беларусі пачалася пасля таго, як 30 жніўня на тэрыторыю расійскай амбасады ў Менску быў кінуты кактэйль Молатава». В. Дашук пісаў, што «дыктары трагічным голасам вяшчалі пра пачынку аўтобуса ўзрыўчаткай, дымавымі шапкі і бутэлькамі з кактэйлем Молатава». А гэта два сказы з нататак Л. Лунёвай: «Сяргея затрымалі на падазрэнні ў кіданні кактэйля Молатава»; «Не прайшло і тыдня, як зноў жа ў інтэрнаце «кактэйля Молатава».

Сяргей Астравец у адной з сваіх кніг — зборніку апавяданняў (яна так і называецца «Кактэйль Молатава». — 2006) піша: «— Апазіцыя ў Бялградзе пачала ўжо ітурмаваць тэлебачанне. З бутэлькамі з запальнай сумессю. — З кактэйлем Молатава, — удакладніў Акінчыц». А ў пасляслоўі да кнігі гэты выраз выкарыстаны неаднойчы, напрыклад: «Улетку 2003-га года кактэйль Молатава ўжываюць у Афін анархісты, паляць крэмы, аўтамашины, рэстараны...»

Я доўга шукаў разгадку: як узнік гэты выраз і пры чым тут Молатаў? І вось што ўдалося высветліць.

Гэты ідыяматычны зварот ведаюць не толькі ў нас, але і ў многіх еўрапейскіх краінах. А склаўся ён, хутчэй за ўсё, ў Фінляндыі. У канцы 1940 — пачатку 1941 гг. ішла савецка-фінская вайна (А. Твардоўскі назваў яе «войной незначымой»). Савецкія войскі на працягу двух месяцаў ніяк не маглі прарваць лінію Манэргейма, але затое бамбілі фінскую сталіцу, скідваючы на яе запальныя бомбы. Хельсінкі гарэлі, і акрэдытаваныя тут замежныя журналісты паведамлялі ў свае краіны пра зверскія савецкія бамбёжкі мірнага насельніцтва. У адказ Вячаслаў Міхайлавіч Молатаў — тадышні Старшыня Саўнаркаму СССР і наркам замеж-

ных спраў — выступіў на радыё і ў друку (газета «Правда») з абвяржэннем «гноснага паклёпу», заявіўшы, што савецкія самалёты скідваюць на фінляндскую сталіцу не запальныя бомбы, а пакункі з харчамі як дапамогу галодным фінам. Замежныя і фінскія журналісты тут жа, як сцвярджае Сямён Печанко, гэтыя «падарункі з неба» іранічна ахрысцілі «хлебніцамі Молатава». А прыдуманая фінамі бутэлька з гаручай сумессю, якімі яны падпальвалі савецкія танкі і браневікі, па аналогіі сталі называцца «кактэйлем Молатава». Гэта распаўсюджаная журналістамі розных краін назва хутка стала «прытчай ва языках».

Пасля завяршэння той «войны незначымой» гэта назва страціла актуальнасць, стала гісторыяй. А пасля зноў ажыла, але ўжо зусім у іншым значэнні...

На пачатку 1990-х гадоў і пасля была вялізная мода даваць цікавыя, арыгінальныя назвы алкагольным напоям. Прадавалася гарэлка «Ельцын», «Гарбачоў». Пра назву, відаць, віртуальнай гарэлкі «Ленін» хадзіў анекдот: «Ну і моцны напой!.. Пасля першай шклянкі адразу пачынаеш картэціць; пасля другой — крок наперад, два крокі назад; пасля трэцяй нясцерпна хочацца ўзбрацца на бранявік і выкрыкваць якія-небудзь тэзісы: красавіцкія, чэрвеньскія ці кастрычніцкія».

Тады ж у крамах прадаваўся і алкагольны напой «Кактэйль Молатава». Але нядоўга. Бо, як пісаў С. Астравец, «фіны за аўтарскія правы нібыта засудзілі вінзавод». І назва знікла, каб цяпер зноў ажыць у сваім амаль першасным значэнні, праўда, не ў сэнсе сродку супраць бранятэхнікі, а, хутчэй, у сэнсе зброі вулічных дэманстрацый і іншых акцый.

Іван ЛЕПЕШАЎ.

Беларускія паэты на Полаччыне

27 красавіка паэты Эдуард Акулін і Леанід Дранько-Майсюк наведвалі Полацк і Наваполацк, дзе Наваполацкай суполкай ТБМ «Рубон» былі арганізаваныя тры сустрэчы: у полацкай гімназіі №2, у гімназіі №2 Наваполацка і Наваполацкай гарадской бібліятэцы імя Якуба Коласа.

На сустрэчах у гімназіях госці са сталіцы так узрушылі і зацікавілі дзяцей і настаўнікаў, што тыя падпывалі і чыталі вершы разам з выступаўцамі, задавалі шмат пытанняў. Самыя актыўныя слухачы атрымалі ў падарункі часопісы «Дзеяслоў» і кнігі паэтаў.

У бібліятэцы прайшла больш сур'ёзная, але не менш цёплая сустрэча. Сваёй шчырасцю з лёгкасцю ўзнялі настрой слухачам Эдуард Акулін і Леанід Дранько-Майсюк. Акрамя ўласнай творчасці на кож-

най імпрэзе выступаўцы з пэпхам прэзентавалі юбілейныя пяцідзясяты нумар часопіса «Дзеяслоў» і трэці нумар самага маладога літаратурнага выдання — часопіса «Верасень», заклікаючы таксама дасылаць свае творы ўсіх, хто піша вершы.

Паэты прызналіся, што даўно не наведвалі Полаччыну, і таму яшчэ больш прыемна быць у культурнай сталіцы Беларусі, і выказалі спадзяванне ў хуткім часе зноў наведаць Полацк і Наваполацк.

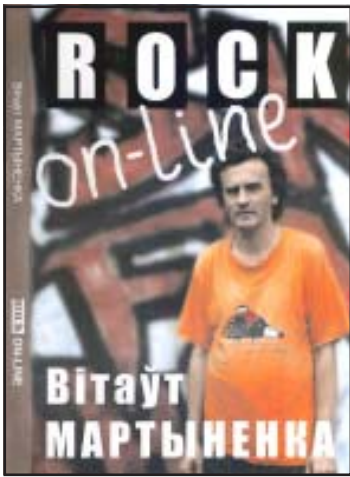
Наш кар.

Kniganic

Дэтэктыў: дык хто ж забойца?

Вітаўт Мартыненка «Rock on-line», Мн., 2010, «Каўчэг», 1-215 стар.

На адным з моладзевых сайтаў новую кнігу «Rock on-line» музычнага крытыка Вітаўта Мартыненкі назвалі «сапраўдным дэтэктывам з інтрыгай, усялякімі таямніцамі, агентамі, забойствамі». Мо-за таго яна імкліва апанавана прэстыжнымі кніжнымі рэйтынгамі па выніках 2010 года (гл. апытанне штотыднёвіка «Новы час» №3, 21.01.2011), хоць выдавецтва «Каўчэг» пусціла яе ў свет перад самым Новым годам.

Прадукцыя менскага выдавецтва «Каўчэг», бадай, знаёмая найперш меламамам нашай краіны: тут і CD-альбомы беларускіх папулярных гуртоў («Kriwi», «Новае Неба», «Народны альбом»), і шэдэўры сусветнай музыкі (Агінскі, Манюшка, Бах, Моцарт) у выкананні айчынных артыстаў. Ёсць у каталозе фірмы інструментальная і вакальная музыка, фальклорная і джазавая, сучасны стылістычны авангард і пшчотныя гукі сярэднявечнай рамантыкі. Ды не толькі кампакт-дыскі ўпрыгожаны эмблемай фірмы «Каўчэг», але і кнігі. Зграбны томік «Rock on-line» сярод апошніх падобных навінак. Аўтара добра ведаюць і чытачы «Нашага слова», дзе ён друкуе свае CD-агляды, рэцэнзіі ды інтэрвію.

Ранейшыя свае кнігі пра музыку (калекцыю тэарэтычных артыкулаў пра нацыянальныя аспекты сусветнай маскультуры «Праз рок-прызму», зборнік актуальных рэцэнзій «222 альбомы беларускага року») Вітаўт пісаў сумесна з сваім калегам і адзінадумцам Анатолем Мяслюком (ён таксама не раз друкаваўся ў нашай газеце), а вось гэтая праца не калектыўная, аўтарская, як кажуць «пра тое, хто забівае беларускую песню ў Беларусі». Праўда, не раіла б нашым чытачам верыць папярэднім заяве аднаго з музычных сайтаў, нібыта «Вітаўт Мартыненка збіраецца надрукаваць перабрэхі беларускіх рокераў», бо рэальная сітуацыя тут куды больш складаная.

Пасля выхаду згаданай кнігі «222 альбомы беларускага року» ды яшчэ пасля адзначэння абодвух аўтараў таго тома прызам на маштабнай цырымоніі «Рок-Каранавы» 2006 у канцэртнай зале «Мінск», Вітаўта неяк запра-

сілі на інтэрвію выдаванай тады «Музыкальной газеты». Здаецца, нічога дзіўнага, і Вітаўт шчыра згадзіўся на той он-лайн (наўпроставую гутарку праз інтэрнэт), не падазраючы, што жывое інтэрвію ў сур'ёзным выданні надта ж адрозніваецца ад нестрыманых допытаў ананімных інтэрнэт-скандалістаў бульварнай прэсы. Он-лайн вельмі хутка ператварыўся там у сапраўдную лаянку. Проста кажучы, у брэх сабачы. Калі хтосьці задаваў там насамрэч сур'ёзныя музычныя пытанні, а Вітаўт кампетэнтна на іх адказваў (у чым канцэптуальная сутнасць аўтэнтычнага фальклору? якія адрозненні ў папулярных стылях хард-рок і хардкор? дзе можа атрымаць адукацыю сапраўдны музычны крытык?), дык знайшліся і такія інтэрв'юеры, якім гутарка пра музыку з музычным крытыкам у «Музыкальной газете» была не да галавы. Іх цікавіла: ці ёсць у яго жонка, дзеля чаго журналіст падкрэслівае сваё шляхцае паходжанне, навошта ён піша толькі пра беларускамоўных артыстаў? Акурат такія пытанні былі выключна ананімнымі, што збянтэжыла б любога чалавека, але Вітаўт і іх змог скіраваць на ўмацаванне свайго аўтарытэту, дадаўшы потым для кніжнага выдання адмысловыя ўласныя каментарыі, згадкі з класічнай літаратуры. Да таго ж, ён з дапамогай сваіх адзінадумцаў міжволі здолеў нават дапільнаваць сапраўдныя прозвішчы тых ананімаў.

А найлепшым сведчаннем ягонай незбянтэжлівасці ў падобных наскоках стаў эпіграф да новай кнігі, узяты з аналагічнай перабрэшкі на калямужычным сайце «Тузін гітоў»: «А где все-то? – Все теперь гадят на сайте “Музыкальной газеты”, травят там Витаута Мартыненку». Цікава, куды дзенецца смеласць такога прастадушнага ананіма, калі ў канцы кнігі высвятляецца і ягонае сапраўднае прозвішча? Бо ў натуры ўсё патаемнае калінебудзь становіцца яўным.

Парадаксальнае жанравае азначэнне – музычна-публіцыстычны дэтэктыў – могуць пацвердзіць самі назвы раздзелаў новай кнігі: «Здаровы пачатак», «Прага асэнсавання», «Паглыбленне ў тэорыю», «Інтэлектуальны базар», «Гадзючкі навыварат», «Майстры-двурушнікі», «Загнаных коней прыстрэльваюць, але...», «Загрузка па поўнай», «Сарказм крепчал», «Абсалютнае хамства», «Руйнаванне стэрэатыпаў», «Права быць Беларусам». Але ўжо тут відаць, што не танны скандал стаў месцам кнігі, а цудоўна сфармуляванае вялікім Янкам Купалам права беларусаў хоць у сябе дома «людзьмі звацца». Нібыта, бясспрэчная ісціна, але ці не аспрэчваюць яе ў сферы папулярнай музыкі кіраўнікі прыватных радыёканалаў, га-

ворачы аб нефарматнасці беларускамоўнай песні ў Беларусі, хоць нібыта і закон ёсць аб 75% квоты. Дый ці не аспрэчвае згаданых бясспрэчных ісцін само невыкананне гэтага закону?

Акрамя чыста тэарэтычных пытанняў кніга Вітаўта Мартыненкі «Rock on-line» дае і красамоўныя партрэты зорак беларускай папулярнай музыкі. Асабліва тых, найбольш неабыхавых, якія не толькі пішуць таленавітыя песні, але і мужна кідаюцца ў прорву цямных інтэрнэт-дыскусій, дзе ананімныя сесійныя пазёры намагаюцца аспрэчыць найбольш трывалы досвед агульначалавеча існавання. І хоць гэта не бойка тытанаў на сапраўдным полі бою, але і ў ёй выразна вымалёўваюцца яўныя і патаемныя рысы чалавечых характараў. Вілейскі рэп-гурт «Раніца» нават песню такую мае: «Складаю руны, бо цікава, што яны раскажуць? Як жа сёння ляжа на маёй талерцы яблык? На музычных сайтах прпускаяю між вачэй брахню і лабудзень./ А новы дзень ужо не за гарамі». Сярод акурат неабыхавых вызначыліся і знакаміты мастак, рэжысёр ды лідэр гурта «P.L.A.N.» Андрэй Плясанаў (між іншым, пляменнік Паўліны Мядзёлкі, легендарнай купалаўскай «Паўлінкі»), рок-музыка і журналіст-фалькларыст Яраш Малішэўскі, які летась выдаў у выдавецтве «Мастацкая літаратура» унікальную фальк-энцыклапедыю для дзяцей, наваполацкі паэт і аўтар рок-тэкстаў Алесь Аркуш, стваральнік колішняга медыяльнага гурта «Камэлот», а цяпер аўтар унікальных дзіцячых музычных праектаў Зміцер Сідаровіч, актыўны музычны рэпарцёр Вадзім Александровіч ды іншыя.

Яшчэ адной прывабнасцю кнігі менавіта для мяне стаў асабісты ўнутраны свет самога аўтара, што разгарнуўся ў ягоных цёплых сямейных згадках таго жорсткага «інтэрвію», у роспаведах пра дачку, якую ён з жонкай назвалі такім гістарычным беларускім імем Альдона. І што цікава: менавіта Альдона Мартыненка, студэнтка эканамічнага ўніверсітэта, стала дызайнерам канцэптуальнай мастацкай аздабы выдання, выявіўшы ў сабе яшчэ і здольнасці гэткага беларускага Эндзі Вэрхала. І мо нават яна пакуль не ведае, што ў кнізе гэтай распаўядаецца і пра яе музычныя густы, пра ейных музычных сяброў – маладыя гурты «Амагока», «Мутнае вока», «B:N», «Mauzer».

І апошняе: хоць кніга мімаволі атрымала нібыта англійскую назву (проста, гэта набор устойлівых тэрмінаў тэхнакратычнага веку), але гутарка ў ёй... Ну проста як паводле канстытуцыі: і беларуская, і руская мовы. Хто як выказаўся ў дыскусіі, той так і правіўся.

Алена ЦЯРЭНЦЕВА.

Не стала Валянціны Коўтун

30 красавіка ў Пінску на 66-м годзе жыцця сышла ў іншы свет вядомая беларуская пісьменніца Валянціна Коўтун. Валянціна Коўтун (сапр. Валянціна Новік), нарадзілася 6 красавіка 1946 года ў вёсцы Дземяхі Рэчыцкага раёна Гомельскай вобласці ў сям'і настаўніка. У 1963-м скончыла Малоткавіцкую сярэднюю школу, працавала піянерважатай у Паршавіцкай (цяпер Бярозавіцкай) сярэдняй школе Пінскага раёна. У 1964-м паступіла на філалагічны факультэт Львоўскага дзяржаўнага ўніверсітэта, а з 4 курса перавялася ў Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт (скончыла ў 1969). Працавала настаўніцай мовы і

літаратуры Варнянскай сярэдняй школы Астравецкага раёна (1969-1970), літкансультантам «Сельской газеты» (1970-1976). З 1976-га — літсупрацоўнік, з 1979-га — рэдактар аддзела крытыкі і літаратуразнаўства часопіса «Полымя», з 1982 — загадчыца рэдакцыі літаратуры для юнацтва выдавецтва «Юнацтва», з 1990 — старшы рэдактар аддзела прозы часопіса «Полымя». У 1977-1980 вучылася ў аспірантуры пры Інстытуце мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору АН БССР. Кандыдат філалагічных навук.

У друку выступала з 1966 году. Аўтарка зборнікаў паэзіі «Каляровыя вёслы»

(1971), «На ўзлёце дня» (1977), «Метраном» (1985), «Лісты да цябе» (1988). Літаратурная прэмія імя А. Куляшова (1986).

Валянціна Коўтун — аўтарка паэтычных зборнікаў для дзяцей «Мы робім казку» (1983), «Вясёлы заасад» (1986), кнігі апавяданняў «Калінавая гронка залатая» (1988), рамана-жыцця «Пакліканьне» (2002, часопіс «Полымя»), прысвечанага Еўфрасінні Полацкай. Выступала таксама як крытык, літаратуразнаўца і перакладчыца з расейскай, украінскай і іншых моў. Аўтарка артыкулаў пра фальклор у сучаснай беларускай паэзіі. Выйшлі кнігі «Святло народнага слова: Паэтычны лад беларускай народнай песні» (1984), «Крыніца паэзіі: На шляхах эпізацыі» (1987).

Адна з важных тэмаў творчасці — асэнсаванне асобы беларускай паэткі Цёткі (А. Пашкевіч), якой прысвечаны пэмы «На зломе маланкі» (1979), «Суд Алаізы» (1985), раман-дылогія «Крыж міласэрнасці» (1988-1996).

Выказваем шчырае спачуванне родным і блізкім пісьменніцы.

Ахвяраванні на ТБМ

- Мацкоўская Наталля – 10000 р.
- Бацяноўскі Аляксандр - 20000 р.
- Усціновіч Лета – 50000 р.
- Шафарэнка Мікалай – 20000 р.
- Шалахоўскі Аляксей – 10000 р.
- Міцкевіч Людміла – 20000 р.
- Тамковіч – 10000 р.
- Лукашонак Т.А. – 21000 р.
- Літвіновіч Анатоль – 10000 р.
- Галай Аркадзь – 50000 р., г. Менск
- Давідоўскі Ігар – 25000 р., г. Менск
- Лягушоў Алег – 20000 р., ст. Ясень, Асіповіцкі р-н
- Зімін Мікола – 100000 р., г. Салігорск
- Грэская Браніслава – 20000 р., г. Менск
- Цынгальё Васіль – 10000 р., г. Жлобін
- Павідайка В.М. – 20000 р., г. Менск
- Новік Максім – 20000 р., г. Гомель

Паведамленне

Грамадскае аб'яднанне "Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны" УНП 100129705			
Атрыманнік плацёжу			
Аб'яднанне № 539 ААТ "Белінвестбанк"			
Імя банкі			
Рахунак атрымальніка	3015741233011	Асабісты рахунак	739
(протвічач, імя, імя па-беларуску, адрас)			
Від плацяжу		Дата	Сума
Атрыманні на дзейнасць			
ТБМ			
			Пеня
			Разам
Плательшчык			

Касір

Квитанция

Касір

М.П.

Грамадскае аб'яднанне "Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны" УНП 100129705			
Атрыманнік плацёжу			
Аб'яднанне № 539 ААТ "Белінвестбанк"			
Імя банкі			
Рахунак атрымальніка	3015741233011	Асабісты рахунак	739
(протвічач, імя, імя па-беларуску, адрас)			
Від плацяжу		Дата	Сума
Атрыманні на дзейнасць			
ТБМ			
			Пеня
			Разам
Плательшчык			

Нямецкія могілкі Першай Сусветнай вайны ў в. Полтараўшчына Смаргонскага раёна

Першая Сусветная вайна... Гэта была першая ў гісторыі чалавецтва вайна, якая суправаджалася каласальнымі ахвярамі. У ёй загінула каля 10 мільёнаў і паранена больш за 20 мільёнаў чалавек. Яшчэ блізу 10 мільёнаў памерла ад эпідэміі і голаду. Мноства вайскоўцаў і мірных жыхароў засталіся калекамі. Страты Беларусі ў гэтай вайне склалі каля паўтара мільёна чалавек.

Першая Сусветная вайна стала адной з самых трагічных старонак гісторыі Смаргонскага раёна. Так распарадзілася гісторыя, што з верасня 1915 па люты 1918 года праз раён праходзіла лінія руска – германскага фронту. У яго паласе апынуўся і 16-тысячны горад Сморгонь. Два гады і пяць месяцаў – 810 дзён вяліся тут пазіцыйныя баі, якія ператварылі гэтыя землі ў пустыню, а горад у руіны, які атрымаў назву “Мёртвага горада”. Да нашага часу засталася вялікая колькасць ваенных збудаванняў, рускіх і нямецкіх могілак, усё гэта падцвярджае, што горад Сморгонь знаходзіўся ў цэнтры ваенных дзеянняў.

9 верасня 1915 года ў раёне Свянцян (Швянчоніс, Літва) немцы прарвалі фронт. Пачалася аперацыя, якая ўвай-

Каменная брамка

светнай вайны. Варта адзначыць, што на тэрыторыі Смаргонскага раёна ёсць могілкі не толькі рускіх салдат, але і нямецкіх захопнікаў. Такіх нямецкіх могілак на Сморгоншчыне вялікая колькасць: у в. Вішнева, в. Данюшава, в. Асаны, в. Баруны, в. Крэва, в. Полтараўшчына і г.д. Менавіта пра нямецкія могілкі ў в. Полтараўшчына хачу паведаміць.

паўтараюцца настолькі, што можна весці гаворку аб “тыповым праекце”.

Але на помніку ў в. Полтараўшчына не ацалела ні адной з двух мемарыяльных пліт, на якіх, магчыма быў і надпіс з нумарам вайскавай часткі. Каля помніка можна пабачыць нямала стандартных бетонных надмагілляў 1930-х гадоў. Вядома, што пасля вайны сроды былі перазахаваны парэшткі нямецкіх салдат з некаторых іншых пахаванняў, у прыватнасці з в. Асаны. “сць на могілніку і невялікі помнік з нямецкім тэкстам, які стаяў на маг-ле некалькіх нямецкіх салдат, што “загінулі за Айчыну” (Für ihr Vaterland Starben) 5.10.1916 года. Адрознівае за нямецкімі могілкамі знаходзяцца могілкі праваслаўныя і на першым фотаздымку гэта бачна.

Вёска Асаны знаходзілася ў бліжэйшым тыле нямецкіх пазіцый пад Крэвам. Тут стаяў полк, які пакінуў вялікі помнік сваім загінуўшым салдатам.

Захаваўся гэты помнік адносна нядраўна. На высокім каменным пастаменце ацалела крыху пашкоджаная вайсковая каска; у цэнтры – круглая каменная пліта з тэкстам:

**L. I. R.
379
SEINENTAPFEREN
KAMERADEN
(Нашым мужным героям)**

Каля помніка былі і пахаванні, але яшчэ ў 1930-х гадах рэшткі былі перанесены на могілнік у суседнюю вёску Пол-

Арол на пастаменце - помнік нямецкім салдатам

тараўшчына.

Увесь баявы шлях гэтага нямецкага палка ў ходзе Першай Сусветнай вайны, можна прасачыць на вялікай мемарыяльнай пліце, якая некалі знаходзілася на адваротным баку помніка, а цяпер ляжыць за некалькі метраў ад яго. Нажаль, пліта захавалася не лепшым чынам, таму увесь тэкст разабраць не ўдалося.

**L. I. R. 379
1914
TILZIT – SZUKLE?
RUDWEITSCHEN –
SPRINGEN
1915
MARIAMPOI –
SIM?O??DWINOW
MEMEL – TAVROGGEN
PODAVINIF??WISCHIKI
DEMB
WA-B?DA-WEIWERI
AVGSTOW-LIPSK-VILNA
1915-1916
KREWO
23-27 MARZ 1916
POSTAWY
1917- 1918 KREWO**

Такім чынам, пачаўшы з тэрыторыі Усходняй Прусіі, 379 пяхотны полк на працягу года прайшоў праз Польшчу, Літву, а затым спыніўся тут, пад Крэвам. У сакавіку 1916 года яго перакінулі пад Паставы – рускія войскі пачалі там знакамітую Нарачанскую аперацыю, і немцам паспяхова спатрэбілася падмога. Калі рускае наступленне захлынулася, полк вярнуўся на месца звыклай дыслакацыі і тут дачакаўся закан-

помніка нямецкім салдатам: арол на пастаменце амаль поўнасьцю быў разбураны, засталіся толькі крылы.

І вось у канцы ліпеня – пачатку жніўня 2010 года, відавочна за два тыдні, пераўвасобіліся старажытныя нямецкія могілкі Першай Сусветнай вайны. Праведзена акультурванне і рэканструкцыя, выцягнуты з-пад дзірвану надмагільных пліты з прозвішчамі нямецкіх салдат, што знайшлі апошні свой спачын на беларускай зямлі.

Дванаццаць рэзэрвістаў і чатыры вайскоўцы-кантрактнікі прадстаўляюць грамадскую арганізацыю Народны саюз Германіі, якая ў шэрагу іншых праблем узяла на сябе клопат пра вайсковыя пахаванні, што знаходзяцца за межамі краіны.

Валанцёры добра пашчыравалі: ачысцілі могілкі ад кустоў, састарэлых дрэў, травастоя. Надмагільныя пліты пакладзены на свежы насып з жоўтага пяску. Працуе гэты

Агульны выгляд нямецкіх могілак

шла ў гісторыю Першай Сусветнай вайны пад назвай “Свянцянскі прарыв”. Па плану гэтай аперацыі ў трохкутніку Сморгонь – Вілейка – Маладзечна галоўнакамандуючы нямецкіх войск Гіндэнбург планавалі акружыць і знішчыць 10-ую рускую армію. На пачатку аперацыі немцы мелі значную перавагу ў сілах. Наступленне немцаў было энергічным і моцным. Такім чынам, 14 верасня 1915 года крывавы бот вайны ступіў на тэрыторыю Сморгоншчыны. І менавіта з 1915 года пачаліся першыя пахаванні ахвяр Першай Су-

першых пахаванні нямецкіх салдат у в. Полтараўшчына таксама адносяцца да 1915 года. “сць пахаванні 1916-1917 гадоў. Як мы ведаем, немцаў з тэрыторыі Беларусі выгналі ў 1918 годзе, але хаваць немцаў у в. Полтараўшчына перасталі ў 1917 годзе, і магільнік 1918 года ўжо няма.

Галоўнае месца на могілках належыць помніку нямецкім салдатам – арол на пастаменце. Менавіта такі помнік, толькі крыху большы стаіць на могілніку ў в. Нарач Мядзельскага раёна. За выключэннем памеру, помнікі

Помнік, які стаяў на маг-ле некалькіх нямецкіх салдат, што загінулі 5.10.1916 г.

чэння вайны. Такая колькасць інфармацыі на адным помніку-вельмі рэдкі выпадак.

Нямецкія могілкі ў в. Полтараўшчына з цягам часу прыйшлі ў запустелі. Апошні раз “капітальнае” добраўпарадкаванне тут праводзілася яшчэ ў 1935 годзе, “за польскім часам”. Нягледзячы на тое, што нямецкія могілкі знаходзяцца паблізу ад дарогі, іх нельга было ўбачыць, бо замянілі дрэвы і кусты, нават не было відаць надмагілляў, якія зашмат гадоў параслі мохам і травой. Час паўплываў і на стан

“дэсант” з Германіі абсалютна на дабрачынных умовах. Усе прыехалі сюды ў свой водпуск і за свае сродкі на двух мікрааўтобусах.

На гэтыя могілкі пад Крэвам наведваліся вайсковы аташэ Германіі ў Беларусі і намеснік начальніка ўпраўлення Міністэрства абароны Рэспублікі Беларусь Леанід Мяцеліца.

Было б добра, каб і Расія паклапацілася пра пахаванні рускіх салдатаў на беларускай зямлі.

Анжэліка Пеішкур.

Рэдактар Станіслаў Вацлававіч Суднік

Рэдакцыйная калегія:

Юрась Бабіч, Вольга Іпатава,
Юрась Каласоўскі, Ірына Марачкіна,
Леакадзія Мілаш, Алесь Петрашкевіч,
Аляксей Пяткевіч, Уладзімір Содаль,
Станіслаў Суднік, Павел Сцяцко,
Алег Трусаў.
<http://nashaslova.mns.by/>

Аўтары цалкам адказныя за падбор і дакладнасць прыведзенай інфармацыі

Газета надрукавана ў Лідскай друкарні.
231300, г. Ліда, вул. Ленінская, 23.
Газета падпісана да друку 4.05.2011 г. у 10.00. Замова № 1001.
Аб’ём 1 друкаваны аркуш. Наклад 2000 асобнікаў.
Падпісны індэкс: 63865.
Кошт падпіскі: 1 мес.- 2130 руб., 3 мес.- 6390 руб.
Кошт у розніцу: па дамоўленасці.

Заснавальнік:

ТБМ імя Францішка Скарыны.

Пасведчанне аб рэгістрацыі № 908 ад 18 снежня 2009 г. выдана Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Адрас рэдакцыі:

231293, Лідскі р-н, в. Даліна.

Адрас для паштовых адпраўленняў:
231282, г. Ліда-2, п/с 7.

E-mail: naszaslova@tut.by